

داعش چگونه به روسیه رسید؟

رسانه‌های روسی عکسی از فرد مظنون این حمله را منتشر کردند که ریش مشکی بلند بر صورت و عرقچین بر سر و پوششی تماما سیاه بر تن دارد. به گزارش گاردین، اندکی پس از انتشار این عکس، صاحب آن نزد پلیس رفت و اعلام کرد که هیچ ارتباطی با این بمب‌گذاری ندارد.

به گزارش آران نیوز: انفجار در سن پترزبورگ نه تنها مردم مسکو بلکه کرملین‌نشینان را نیز به وحشت انداخت.

خبرگزاری اینترفکس نیز گزارش داد که بمب‌گذار فردی 23 ساله از یکی از جمهوری‌های سابق شوروی در آسیای مرکزی بود. با این حال، بی‌بی‌سی اعلام کرد که روسیه خواستار دریافت اطلاعاتی در مورد یک شهروند روسی قرقیزتبار شده است. سخنگوی سازمان اطلاعات و امنیت قرقیزستان تایید کرد که مقامات روسیه از این سازمان خواسته‌اند اطلاعاتی را در مورد مظنون احتمالی بمب‌گذاری در قطار مترو شهر سن پترزبورگ در اختیار آنان بگذارند. منابع روسی اعلام کردند که فرد مورد نظر «اکبر جان جلیل‌اوف» نام داشته است. او بیست و چند ساله بوده و احتمال می‌رود که جنازه او در میان کسانی باشد که در این انفجار کشته شدند. هنوز در مورد این فرد و ارتباط احتمالی یا تاثیرپذیری او از سازمان‌های اسلامگرا اطلاعات بیشتری در دسترس نیست. اکنون بازار شایعه‌پردازی و تئوری‌پردازی داغ شده است. اما حقیقت چیست؟ چه افراد یا گروه‌هایی در حمله سن پترزبورگ دست داشته‌اند؟ سناریوهای موجود دست چه گروه‌هایی را در کار می‌داند؟

الف) آیا دست مبارزان چچنی در کار است؟ گاردین دوشنبه 3 آوریل در گزارشی به قلم «شاون واکر» می‌نویسد: سال‌ها است روسیه در معرض حملات از سوی گروه‌های اسلامگرا قرار دارد که عمدتاً در شمال قفقاز مستقر هستند. برای مثال، بمب‌گذاری متروی مسکو در سال 2010 از سوی همین گروه‌ها صورت گرفت. از زمان حمله انتحاری یک کامیون به فرودگاه «Domodedovo» در ژانویه 2011، بیشتر حملات محدود به منطقه قفقاز شمالی بوده است. واکر در گزارش دیگری در همان تاریخ در گاردین می‌نویسد: از سال 1990 تا 2000 مسکو در سیل حملات تروریستی بود. این حملات عمدتاً از سوی «جنبش استقلال طلب چچن» انجام می‌شد. این گروه پس از فراز و فرودهای بسیار به یک گروه تروریستی اسلامگرا تبدیل شد که قطارها، هواپیماها و ایستگاه‌های قطارهای زیرزمینی را هدف می‌گرفت. اما خارج از چچن و سایر جمهوری‌های منطقه قفقاز شمالی، تعداد حملات در سال‌های اخیر کاهش چشمگیری داشته است. واکر می‌نویسد: بمب‌گذاری روز دوشنبه در متروی سن پترزبورگ بدترین اقدام تروریستی در خارج از جنوب روسیه از زمان حمله به فرودگاه Domodedovo بوده است که 37 کشته برجای گذاشت. واکر می‌نویسد: ظن قوی وجود دارد که این حمله از سوی گروه‌های اسلامی (خواه در داخل روسیه، خواه در جمهوری‌های سابق روسیه، خواه منطقه قفقاز شمالی و خواه از سوی داعش) تدارک دیده شده است.

حملات چچنی‌ها- مثلاً در ماجرای گروگان‌گیری در تئاتر Dubrovka در مسکو در سال 2002 یا مدرسه شماره یک Beslan در سال 2004 عمدتاً با هدف اخراج روسیه از چچن صورت می‌گرفت چه، هدف اصلی و اولیه آنها تلفات مردمی وسیع نبود. سپس «جنبش استقلال طلب چچن» نام خود را به «امارت قفقاز» تغییر داد و درصدد برآمد تا قوانین اسلامی را در منطقه قفقاز شمالی به اجرا درآورد. این گروه سپس اقدام به جذب نیرو از جمهوری‌های همسایه مانند داغستان کرد. امارت قفقاز مسوولیت بمب‌گذاری قطار در سال 2009، بمب‌گذاری متروی مسکو در سال 2010 و حمله انتحاری سال 2011 به فرودگاه Domodedovo را بر عهده گرفت. «دوکو عمروف»، امیر خودخوانده این امارت، در سال 2013 پس از آن کشته شد که سرویس امنیتی روسیه از طریق یک واسطه غذایی مسموم برای او فرستاد. از آن زمان ظاهراً توانایی این گروه برای هدف قرار دادن قلب روسیه روندی رو به افول داشته است.

با این حال، این امارت در منطقه چچن با بحران مواجه شد و بازم از توانایی‌اش کاسته شد. گزارش‌هایی وجود دارد مبنی بر شکنجه و سوختن خانه‌های خانواده‌هایی که گمان می‌رود با این جنبش ارتباطاتی داشتند. سرکوب‌های بعدی (چه از سوی سرویس امنیتی روسیه و چه از طریق توده مردم) به دنبال فعالیت این گروه در المپیک سوشی در سال 2014 باعث شد بخشی از اعضای این امارت به سوریه بروند و جذب «دولت اسلامی» شوند و از توانایی آن باز هم کاسته شود. شواهد زیادی وجود دارد که سرویس امنیتی روسیه خروج این افراد و رفتن به سوریه را جدی نمی‌گرفت و تصور می‌کرد که حضور آنها در خارج از روسیه بهتر از حضورشان در داخل است. با این حال بسیاری از آنها شهروندان جمهوری‌های قفقاز و سایر جمهوری‌های شوروی سابق هستند که رادیکال شده و مقصدشان «سوریه» است. مقام‌های امنیتی روسیه اعلام کردند که بخش زیادی از مبارزان اسلامگرا از روسیه و جمهوری‌های سابق به سوریه می‌روند.

ب) احتمال حضور عناصری از داعش: از سپتامبر 2015 که روسیه عملاً وارد میدان جنگ با داعش در سوریه شد، ویدئوهای تبلیغی فراوانی از سوی «دولت اسلامی» منتشر شد که وعده انتقام از پوتین و مردم روسیه را داده بودند. در اکتبر 2015، سقوط هواپیمای مسافربری روسیه بر فراز شرم‌الشیخ که به مقصد سن پترزبورگ می‌رفت نشان داد که داعش در برابر روسیه شمشیر را از رو بسته است. «شاون واکر» می‌نویسد تاکنون تنها حملات موفقیت‌آمیز داعش در روسیه به چچن و مناطق قفقاز شمالی محدود بوده است. روس‌ها، علاوه بر هدف قرار دادن گروه‌های شبه‌نظامی روس‌تبار در سوریه تلاش کرده‌اند تا بازیگران کلیدی این گروه را در ترکیه نیز مهار کنند. بر همین اساس، ترورهایی در استانبول صورت گرفت که اهداف آن افرادی

بودند که پیوندهایی با اسلامگرایان چینی داشتند. برخی مقام‌های امنیتی در مسکو بر این باورند که پای داعش به مسکو هم رسیده است و برخی عناصر این گروه در حال تدارک حملاتی در قلب روسیه یعنی مسکو هستند. برخی دیگر هم معتقدند که داعش تلاش می‌کند از آب گل‌آلود ماهی بگیرد و هر عملیات تروریستی را به نام خود رقم می‌زند تا به این ترتیب نشان دهد که همچنان از قدرت انجام عملیات برخوردار است تا رعب و هراس از خود را در میان طیف گسترده از نواحی و مناطق جهان بگستراند و روند عضوگیری و ورود نیروها روندی کاهشی به خود نگیرد. اما یک نکته مسلم است؛ داعش در تبلیغات ویدئویی خود بارها روسیه را تهدید و اعلام کرده بود که از پوتین انتقام خواهد گرفت. داعش از بستر لازم در روسیه برخوردار است؛ از یک سو، نیروهای این گروه با ورود به افغانستان در صدد ورود به روسیه هستند. از سوی دیگر، مناطق ناامن قفقاز و آسیای مرکزی به ویژه مناطق داغستان و چچن بستر مناسبی برای حضور داعش هستند. افزون بر این، اعلام وفاداری برخی اسلامگرایان در این مناطق هم مزیت دیگر داعش است.

ج) اعتراضات داخلی: هستند کسانی که اسلامگرایان یا تروریست‌های خارجی را دخیل نمی‌دانند. یکی از نویسندگان ملی‌گرای روسی به نام «الکساندر پروخانوف» در یک برنامه تلویزیونی اندکی پس از حمله به متروی سن‌پترزبورگ اعلام کرد که این حمله به تظاهرات اخیر در مسکو مربوط است. به گزارش گاردین، او اعلام کرد که در فصل نزدیک شدن به انتخابات ریاست‌جمهوری این اتفاقات از سوی نیروهای ضدروسی انجام می‌گیرد تا فضا بی‌ثبات نشان داده شود. متروی سن‌پترزبورگ حدود 2 میلیون مسافر در روز جابه‌جا می‌کند.